

GAZETA LITERARĂ

Anul XIII Nr. 13 (699) 31 martie 1966

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

8 pagini 1 lei

CORNELIU-BABA

Muncitor (studiu)

POEZIA POPULARĂ ȘI ACTUA- LITATEA

INCOTRO SE INDREAPTĂ
FOLCLORUL NOSTRU ?

Accelerarea neobișnuită a procesului de evoluție a folclorului românesc în zilele noastre — până la dispariția sau transformări mai mult sau mai puțin radicale în unele domenii ale sale — e un fapt unanim cunoscut. Am vorbit de la început de o „accelerare neobișnuită” a acestui proces, deoarece — ericki, se-ar spune — aspecte inhibitorii — nu putem prezenta un fenomen oarecum și absolut noi în folclor, ci mai degrabă amplificarea și creșterea frecvenței la o scară neobișnuită a unor realități existente de mult și din în ce mai viabile în trecut apropiat. A găsi alfel însemnează a contrazice însăși trăsătură fundamentală a folclorului ca fenomen universal și amănunțit — mai s-a, necesitatea lui capacitate de transformare — în limitele unei tradiții foarte precis conturate — de la popor la popor, de la o zonă folclorică la alta, de la o generație la cea următoare, de la un individ creator la altul, prin variante.

În acest sens, cred că este improprie de a se organiza categorii de astăzi la noi în epocile de „folclor vechi” și „folclor nou” și „folclor contemporan”, ca termenii oarecum diferentiați, dacă nu chiar antitețici. Dacă am vrea să fim consecvenți la modul absolut — adică forțăm oarecum nota, am fi obligați ca atare să vorbim astăzi de „folclor mort” și „folclor viu”. — ceea ce e un nonsens, folclorul fiind încă, până la un viitor previzibil, o realitate permanentă și puternică în viața artistică a maselor. Ceea ce căutăm astăzi în mod obișnuit, fără a ști cu orice pret arhaicul, adică ceea ce există astăzi în mase ca folclor, nu poate fi decât folclor viu, folclor nou, folclor contemporan, căci dacă n-ar fi așa nu am mai avea ce să alegem. Dimpotrivă, ca să înțelegem „folclorul vechi”, unora chiar „folclorul mort”, trebuie să intrăm în bibliotecă, să răsfoim culegerile tipărite sau manuscrise din trecut. Pe vremea cind călărețul V. Alecsandri, G. Dem Teodorescu, Tudor Pamfile, ceea ce însemna și adunat ei era folclorul contemporan lor, noi și via pentru epoca lor. Din ceea ce au cules ei, o bună parte a rămas încă în viață, adică a cămărat să dea variante adaptate la viața maselor în zilele noastre; altă parte a murit, a devenit arheologică, piatră de muzeu, în sensul artistic sau în cel științific al cuvintului. Bunăoară, astăzi la noi descindem o specie moartă, în sensul că nu mai are o funcțiune în viața maselor, a devenit un document arheologic, la fel ca vechile de lut sau alte obiecte ce se descompun în morminte. Dimpotrivă, unele dintre descindemele trecutului, ca realizări de o mare frumusețe artistică — cu deosebire dintre cele de dragoste — au trecut în antologie de poezie populară. Ca atare, au intrat într-o nouă viață, care însă nu mai e cea folclorică. Chiar cîntecele bătrânești — Miorița, Mesterul Manole, Soarele și luna — pot să nu mai existe folcloric astăzi. În unele regiuni ale patriei noastre, adică să nu se mai cînte la masa mare a nunții sau la alte prilejuri pe care le dădea folclorul obișnuit; în schimb ele pot avea chiar acolo o puternică existență artistică, prin spectacolele, căminelor culturale, ale școlilor, prin citirea lor în carte etc. Aici este problema nodală a oricărui culegeri de folclor în zilele noastre: noul aspect al raportului dintre folclorul unei zone folclorice, al unei localități, în posesia unui individ chiar, și reperoriul artistic al maselor sau al indivizilor dintr-o zonă, o localitate. Acest raport a existat întotdeauna. Numai proporțiile în interiorul lui au fost diferite în diferitele epoci sau perioade istorice, iar astăzi, în orinduirea socialistă, ele sînt schimbate atât de mult încît dau impresia unei transformări a folclorului însuși. Raportul dintre folclorul maselor și tezaurul lor de cultură se înfățișează întotdeauna sub un dublu aspect: cantitativ și calitativ. Cantitativ, sfera tezaurului de cultură a fost și este inevitabil mai întinsă decît cea a folclorului. Calitativ, în sfera culturii maselor au intrat și intră elemente eterogene folclorului, ținînd pasul cu el în timp mai mult sau mai puțin, însă neavînd în trecut durata folclorului însuși, decît dacă s-au folclorizat, adică au fost primate creator de către mase, înăuntrul tradiției lor folclorice. Cultura maselor nu a constituit niciodată o realitate izolată în sine. Ea a stat întotdeauna în legătură mai mult sau mai puțin strînsă cu viața culturală a categoriilor sociale suprapuse. Raportul dintre cele două culturi a variat de la epocă la epocă, de la un moment istoric la altul.

Ovidiu PAPADIMA

(Continuare în pagina 7)

TABLETĂ

GOGA

Nu aş prea vroi să mă repet îdar la Goga m-a emoționat, pentru că i-am cunoscut generozitatea, nu omul politic și social, ispitit ca și alți citiva de o dictatură personală, nici chiar literar, ci omul Om. Colegul, prietenul, camaradul, n-au lipsit niciodată din Goga și el s-a dăruit tuturor ca niciunul din semenii lui de condei, din nefericire flămînzit de sine și dușmănoși scu cel puțin nepăsători.

E vorba de talentul adevărat, nedespărțit niciodată de omenie, nu de aparențele înșelătoare, cultivate de un criticism superficial, chiar atunci cînd par pomile din sincerități, deobicei calculate sau din nerozia sublimă.

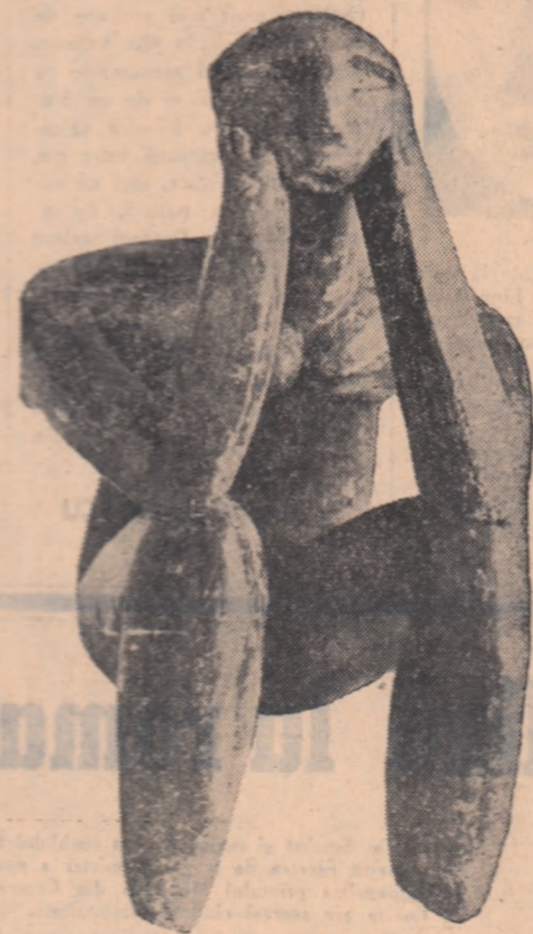
L-am văzut pe Goga în similitudinile lui de triumf, ademenit de spiritul dictatorial și exclusivist, care a precipitat două țări contaminate de fascism în catastrofa. L-am văzut în căderile lui în gol. De două ori s-a fâgăduit definitiv manuscriselor literare, și n-a putut să se fie de cuvînt dat, ademenit de influențele partidelor guvernante sau opozante, neabdătoare să aibă în conducerea lor un ardelean de marcă. Mai târziu, cu încercat să-l facă ardelean pe Camil Petrescu, dîndu-i o catedră la Timișoara. Agentul libăruș era diaconul Avram Imbroane.

Goga putea să lase mai mult în arhivele literaturii decît a lăsat. Păcat! Păcatul nu-i chiar al lui dar al vremii de harababură, de înviorșunări și contradicții extreme, fără nici o altă speranță, venită de la țărani lui masacrați de Averescu în 1907 sau de la muncitorimea din temniță și lanțuri.

Nu e meseria noastră interpretarea și analiza versurilor lui Octavian Goga. Concret și elocvent e un singur lucru: ele se citesc și azi cu aceeași patimă și dragoste din momentul primelor lui antologii. Înțuțiile publicului în locul de orice critică silabisită și comentarii alambicate.

Tudor ARGHEZI

28 martie 1966.

Gînditorul
de la Hamangia

În acest număr semnează:

ALEXANDRU BALACI, MIHAI BENIUC, PAUL
EVERAC, DOINA SĂLĂJAN, ION FRUNZETTI,
ION BIBERI, DUMITRU MICU, I. D. BĂLAN,
AL. PIRUJ, MIRCEA ZACIU, N. MANOLESCU, ETC.

DIN CÎNTEC

Și trebuia
un semn să se arate
și-un vînt
s-aștie prin' la fîlcări
jarul.

Un glas
pe altu-a trebuit
să cheme
ca toate glasurile
să vorbească.

Un braț
cu altu-a trebuit
să se-mpreune
ca toate să izbescă
dintr-o dată.

Și-o forță-a trebuit
să schimben forță
și lacrima

și

ura

și

obida.

Și-a fost!

Partidul

s-a născut

de-aceea!

Victor TULBURE

FRUMUSEȚE ȘI BUCURIE

Desfășurat într-o atmosferă de înalt entuziasm, Congresul al VIII-lea al Uniunii Tineretului Comunist a constituit un fericit prilej de afirmare a voinței de muncă și luptă a tineretului țării. Prin atmosfera de lucru, prin raportul Comitetului Central al U.T.G., prin luările de cuvînt ale participanților, Congresul a făcut bilanțul activității tinerilor de pe aceste locuri, viitori făuritori și cîntăreți ai României Socialiste; tineretea țării care va făuri primăvara omenirii — comunismul.

Înalta apreciere adusă de către secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a umplut inimile tineretului de bucurie: „Tineretul, prin dinamismul și receptivitatea sa la idealurile de libertate și dreptate socială, la schimbările înnoitoare, a reprezentat întotdeauna de-a lungul istoriei un însemnat factor al progresului societății. Din veac în veac, el a preluat și dezvoltat virtuțile și tradițiile înaintate ale poporului; înfruntînd greutăți, dînd

enumărate jertfe, el a jucat un rol de seamă în lupta împotriva a-supritorilor pentru dezrobirea socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale. Mulți patrioți luminați, gînditori și cărturari iluștri, scriitori și artiști și-au închinat viața încă din fragedă tinerete, idealului eliberării și fericirii poporului, formării și dezvoltării culturii naționale, înfloririi României”. Aceste cuvinte de îndemn și apreciere ne-au pus în față marile răspunderi ce ne revin, nouă, generației tinere. Este rîndul acestei generații, generație de o vîrstă cu noua țară, să ducă mai departe pe umerii ei tradiția glorioasă a înaintașilor noștri. Sintem chemați cu toții să sporim strălucirea patriei. Aceste țări visate și gîndite, trudită, plămădită cum se plămădește inima, cum se plămădește bradul în pădure, cum se plămădește fagurele, cum se plămădește mărul-mărării; această țară cu gînd frumos, cu ochi frumoși; această țară de două mii de ani, cu poporul ei minunat, popor care a stăruit cu statornicia rîului, a munților, a aceluia picior de plai, popor cu rădăcini adînci în stele. În stele românești. Una din ele a răsărit curată și trează în acea eroică noapte în care, undeva lângă Hateg, un bărbat bărbos și rege a bătut cupă cu otravă, demn, neîngenunchiat! Decebal, primul autor al Mioriței, prefăcut de aceea în stea. În cosmogonia românească vom numi constelația aceluia cîtor de dătină, viteaz și neînvins, Ștefan cel Mare, constelația lui Mihai Viteazul, a împăratului cu nume de cîntec, Horea, Avram Iancu și a aceluia simplu erou, Poporul cel Mare, care ne-a făurit, spada și balada noastră, unică stea. Să fim demni de el!

Vasile REBREANU

VALERIU RĂPEANU VLAHUȚĂ ȘI EPOCA SA

Unor, o epocă din istoria literaturii se oglindea mai viu și în bogata ramificații în activitatea unor scriitori sau artiști nu de mică măsură. Fiecare, în funcție de propria intensitate și pluralitate a fenomenelor sociale și artistice ale vremii lor.

Este cazul lui Alexandru Vlașu. Om de inimă, intelectual nestăpânit, patriot convins, Vlașu a avut numai puțin scriitorilor și gânditori, conștient al unor fenomene culturale mai largi. În anul 1880, s-au răsfășat dragocel și înțelegera față de poezia Eminescu și pictura Nicolae Grigorescu, adrețându-se la unele curente sociale și literare de mare însemnătate în cultura noastră, pentru ca, spre sfârșitul secolului trecut, el să fie printre precursorii simbolismului. În

fluentat de unele mari creații și eurenice, la rândul său a influențat noua generație de scriitori, care a început să se manifeste după 1880.

Asupra sa au scris cărți, studii, articole, cuprinde în Istoria literară N. Iorga, G. Ibrăileanu, C. Dobrogeanu-Chereș, Gala Galaction, E. Lovinescu, Perpessicius, G. Calinescu, Tudor Vianu și alții. În anii puterii populare, studiarea poziției sale ideologice și a contribuției sale literare a fost doborât de strălucire.

S-ar fi putut adăuga la aceste impresii aprecieri mai vechi și mai noi. Într-un număr de doctorii unor prelabile cercetări, publicate de editura în anul 1963-1964 a Scriitorilor albane, criticul Valeriu Răpeanu a fost în măsură să-l cuprindă în ansamblul epocii sale pe Vlașu și din unghiuri de vedere inedite, stimulatoare, relevante. Cartea lui Valeriu Răpeanu Alexandru Vlașu și epoca sa — recent tipărită de Editura Tineretului — nu este o simplă biografie și nici o istorie literară a epocii respective. Este o monografie a lui Vlașu și a epocii sale, în care sunt cuprinse faptele de viață și ideile semnificative ale vremii. Cu care un apreciat fondos de lucrări critice și de creație.

Un alt merit al cărții este acela că, după ce urmează o mică parte din creația sa, se prezintă în lumina de mistică ideilor vremii. Am spus că ideile eurenice, născutele vremii sunt eroii cărții — ideile înalte din realitatea socială și culturală și, firește, nu ideile apriorice, care au existat de asemenea în acea epocă de interesante confruntări, opoziții, contradicții. Simți, citind-l pe Răpeanu, cum cauza culturii noastre era în joc, cu variatele ei orientări și soluții. În această largă perspectivă socială și culturală Vlașu, cu înțelegera și limitele lui, cu ceea ce a fost în stare să exprime, să năzuiească, să gândească, apare ca o conștiință în care se reflectă

NOTE DE LECTURĂ

Înălțimea și apăsătoare spiritualitate ale vremii, dar și conflictul său profund cu ea sunt în același timp concepții mai deșinate și mai rodnice.

Nu a fost deloc o vreme ușoară în ideii, chiar dacă după Eminescu, Macedonski și Caragiale s-au creat opere literare de valoare relativă. Însoțite totuși pentru intensificarea și înbogașirea unei atmosfere culturale, în care apărea, spre sfârșitul vieții lui Vlașu, o mare forță artistică. Autorul cărții nu prezintă trantă materialul lui Vlașu în funcție omniștiințivă, cu jumismul și Malraux, un socializant lui Gherea, cu acțiunea de la șosea a socialistilor și apoi a lui Spiru Haret, cu opera lui Nicolae Gh. Goșu.

Se arată că s-a putut înțelege Vlașu și că nu s-a jumulismul, de care s-a rupt curând, că s-a înțeles al din ideile lui Gherea și se făc de asemănător a subliniat secțiunile. Reiese parțial în progresivă, cu luminițe și limitele ei, poziție bazată pe amare experiențe în tinerețe și apoi pe o cunoaștere mai apropiată de alții (trăind în care s-a răsculat în anul 1888, 1894 și 1907. Prin atitudinile sale față de monarhie, față de clasele exploatare, față de situații intelectuale, Vlașu a fost de partea celor nedreptățiți și împăliți, fără a avea o poziție revoluționară.

O bună cunoaștere a publicațiilor vremii, revistelor și ziarelor, precum și a literaturii înțelegătoare pentru autorul săi reliefează tocmai confruntarea ideilor vremii, să urmărească interacțiunile și confluențele unor idei majore în gândirea și scrisul lui Vlașu. În adesiunile și refuzul său față de propusele soluții de îndreptare a realității sociale. Notabile sînt capitolele unde se cercetează etapele dezvoltării literaturii noastre, unde se caracterizează locul lui Vlașu în procesul de evoluție al prozei românești. Scriitorul a străbătut trei etape ale dezvoltării literaturii universale: romanticismul, realismul și naturalismul, pentru a ajunge astfel împreună cu Caragiale, Delavrancea și Slavici la aspectele tragice ale vieții artistului sau ale vieții intelectualelor.

Temeiul și judicioasă n-a apărut și explicită simbolismului care — observă Valeriu Răpeanu — a izvoiri la Vlașu nu din atitudine literară, ci din studiul lui social-politic, din modul în care înțelegea el raporturile dintre clase și rezoluțiile problemei țărănești. Într-o măsură mai mare decât Goșu și alii scriitori, Vlașu „a venit spre simbolism” privind spre viitor, nu spre trecut.

Interesantă este și influența picturii lui Grigorescu asupra lui Vlașu, pictorul îngrijindu-i înțelegera virtuților țărănești, ale tradiției literare. Autorul cărții ar fi trebuit să accentueze ceea ce reiese prea puțin din expunerea sa și anume că România picturală, această „lăudă a țăranelor române, a însușirilor sale morale, a frumuseții sale de caracter” este un echivalent literar al virtuții și înțelegerii despre lumea de la țară. În splendida monografie a lui Grigorescu, Vlașu a dovedit mari înțelegeri asupra spiritualității în care a creat pictura, cu și asupra mijloacelor sale de expresie. În multe privințe, înțelegera lui Vlașu față de arta lui Grigorescu nu a fost de apăsătoare nici puțin astăzi. Sunt epuse lucruri esențiale acolo.

Un alt merit al cărții este acela că, după ce urmează o mică parte din creația sa, se prezintă în lumina de mistică ideilor vremii. Am spus că ideile eurenice, născutele vremii sunt eroii cărții — ideile înalte din realitatea socială și culturală și, firește, nu ideile apriorice, care au existat de asemenea în acea epocă de interesante confruntări, opoziții, contradicții. Simți, citind-l pe Răpeanu, cum cauza culturii noastre era în joc, cu variatele ei orientări și soluții. În această largă perspectivă socială și culturală Vlașu, cu înțelegera și limitele lui, cu ceea ce a fost în stare să exprime, să năzuiească, să gândească, apare ca o conștiință în care se reflectă

Există în cartea lui Valeriu Răpeanu bogate elemente pentru filozofia culturii noastre, pentru psihologia creațiilor noastre și

PETRU COMARNESCU
VERONICA PORUMBACU
ÎNTOARCEREA DIN CYTHERA

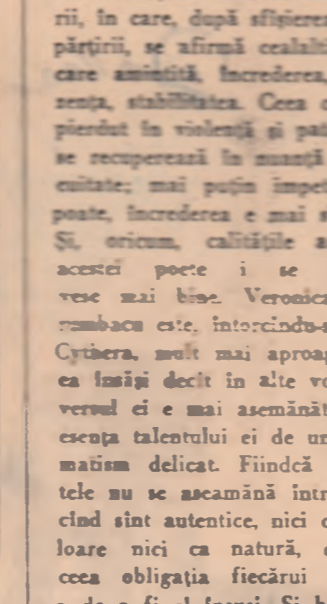
Lin. legământ, luminescând corabia depărtându-se de țărmul tăcerii. Cytbera, miază blândă de furtună, culoare și senzații, și cum toate virtuțile sînt ale omului, pe care să le scriem pe toate. Poeta, cu glas dedicat, clădită deșchiderea și lașchitarea care e o întoarcere, clădită cu glas dedicat starea omului a timpului ce alina, iar din confluența măreții cu deșchiderea apare o notă nouă, personală, distinctă. De altfel, mai de mult surprinse această notă, pe când citul era mai impletuit. G. Calinescu spune despre poetă, că se agază într-o perspectivă în care vertical indistinct al trecerii timpului se aude. Mai puțin m-au sorbit aproape neoclasicale versuri cu nimfă, faună și flaut, potrivite mai puțin cu un temperament în care, nice tot marelui critic, „reflexia poetăci asupra procesului vieții se face prin senzații”, versuri ce ar cere, poate, o mai aspră abstractizare; celelalte m-au atras mai mult cu diaphane culori și sunete, pălind o înălțare străvezie și răcoroasă, o ușoară tristă calmă ce se depășește merta, în fond vitală, îndrăgostită de noaptea ce „și-a revărsat orgie parfumul de ambră” (Bal).

Virtutele lui au psihologia lor; acum, se aude mai bine lăcărul, „cornul lumii e mut lîngă pârul brunat”, „micul noptii / încernându-se fără să bată” (Dianăstru), peste port care „un amurg fără virtă” (Discolo de ore), culorile pălesc spre anulare: „Opriți-vă spectre solare ale anilor mei / Nu vă rotîți nebuște, topindu-vă-n alb” sau: „Au obsesit culorile în păr /

IONIȚĂ MARIN
SILE SILE
VOIAJORUL

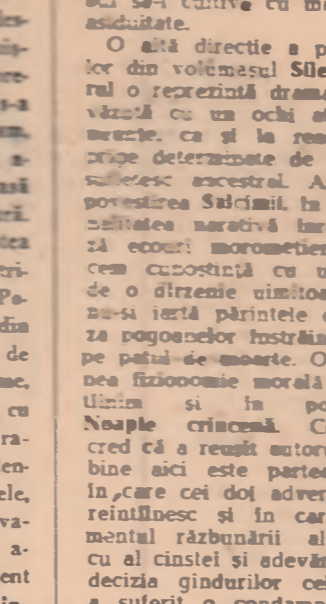
Deși modest ca întindere și ca pretenție critică, volumul Sile voiajorului mi se pare a fi revizuit pentru talentul său și afirmat mai demult, dar are puține cunoașteri. Poziția deosebită a scriitorului în literatura noastră și în afirmarea propriei sale personalități. Cu povestiri ca înălțarea de coajul cuvinte. Noaptea cîrmă să Salcimii el are drumul deschis înainte.

Paul GEORGESCU

AL SANDULESCU
CONSTANTIN CHIRIȚĂ
TRANDAFIRUL ALB

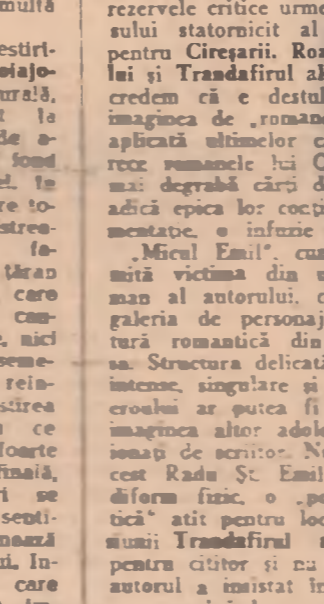
Recomandarea către cititorii a cărții lui Constantin Chiriță vine, mai ales în seria recomandării sale de aventuri, tiraj. Pentru că aprecierile sau

rezervele critice urmează interesele statornic al cititorilor pentru Giurești. Roata morocului și Trandafirul Alb. De fapt credem că e destul de falsă imaginea de „romane polistice” aplicată unor cărți deosebite, precum cele ale lui Chiriță albit mai degrabă cărți de aventuri, adică epica lor coctive o ornate, o infuzie romantică. „Mical Emil”, cum este numită victima din ultimul roman al autorului, completează galeria de personaje de factură romantică din literatura sa. Structura delicată, cu trairi intense, singulare și rafinate a eroilor ar putea fi vecină cu imaginea autorului deosebită creație de scriitor. Nemați că acest Radu St. Emil este un diferent fizic, o „povară estetică” atât pentru localitatea peninsulară Trandafirul Alb, cât și pentru cititor și nu știu de ce autorul a înțeles înțelegându-l aproape până la monstruos portretul său fizic. Prin aceasta nu se șporesc nici terribile umbroase, misterioase și nici contrastul dintre dimensiunile interioare suave ale eroilor și fizicul său. Romanul este acătuit pe inventivitatea și schițarea plastice și memorabilă a sate personaje, făcute prin mijlocul specialistului în criminologie

o altă semnificație decât a palmei de copil care acționează mecanic. Această grădănită locuită de teatru se însoțeste la Ioniță Marin cu o slăbiciune mai frecventă, și anume cu nemotivarea transformării morale a unor personaje. Așa se întâmplă în povestirile care dă titlul volumului (mă refer la soția lui Sile, care se convinge subit că trebuie să lucreze alături de sot, în cooperativă), așa se petrec lucrurile în povestirile Aurul Nou, cu vînderea de bete a lui Mihai și în Zeul de fides, unde izbște simplificarea psihologiei inginerului agronom, cu o schemă conflictuală. E aici o repetare a rezoluțiilor, o superficialitate, pe care nu le-am fi bătut așa de înțelegătoare la un scriitor care elaborează cu atîtă grijă și atîtă înțelegere artistică. Asemenea umbre nu se schimbă însă convingerea că volumul Sile voiajorului aparține unui autor înzestrat, căruia îi trebuie mai multă îndrăzneală în atacarea temelor preferate și în afirmarea propriei sale personalități. Cu povestiri ca înălțarea de coajul cuvinte. Noaptea cîrmă să Salcimii el are drumul deschis înainte.

Deși modest ca întindere și ca pretenție critică, volumul Sile voiajorului mi se pare a fi revizuit pentru talentul său și afirmat mai demult, dar are puține cunoașteri. Poziția deosebită a scriitorului în literatura noastră și în afirmarea propriei sale personalități. Cu povestiri ca înălțarea de coajul cuvinte. Noaptea cîrmă să Salcimii el are drumul deschis înainte.

N. VELEA

▲

— Soare și luna, baide populare românești. — Editura pentru literatură.

— V. Em. Galan : Zodia înstrăinării, roman. — Editura pentru literatură.

— Ion Petrovici : De-a lungul unei vieți, amintiri, evocări. — Editura pentru literatură.

— Vladimir Colli : Vîntul al doilea, povestiri științifico-fantastice. — Editura tineretului.

— Victor Kernbach : Umbra stîlpului, roman științifico-fantastic. — Editura tineretului.

— N. V. Gogol : Mirgorod, nuvele. În românește de Al. Teodorovici, Xenia Stroe, Dan Faur și Isabela Dumbăv. Prefață de Elena Trandafir. — Editura pentru literatură universală.

— François Mauriac : Thérèse Desqueroix. Traducere și note de Elena și Mihai Bentea. — Editura pentru literatură universală.

— Ignacio Hidalgo de Cisneros : Cultura, memorii. Traducere din limba spaniolă de I. Duhăneanu și Ioana Cloraru, cu o prefață de M. Stoica. — Editura politică.

— Irving Stone : Bucuria vieții, credință. În românește de Liână Dobrescu și Geo Dumitrescu, cu o prefață a editurii. — Editura pentru literatură universală.

— Ivan Melic : Oameni și mistici (din eretica Polest), roman. Traducere de Pericle Martinescu și Igor Blot. — Editura pentru literatură universală.

▲

— Nina Facon : Intelectualul și epoca sa. Studii de istorie literară italiană. — Editura pentru literatură universală.

▲

— Mircea Pămiile : Bulgări de zăpadă, povestiri. — Editura tineretului.

▲

— George Bălan : Innoție în muzică. — Editura muzicală.

— Ella Istraty : Jean Anagnostu. — Editura muzicală.

— Mănestrea Cozia, album. În seria „Mici îndreptare de monumente istorice”. Prezentare de M. Davidescu, fotografii artistice de Gh. Comănescu și Ion Fischer. Apare în limbile română, franceză, engleză și germană. — Editura „Meridian”.

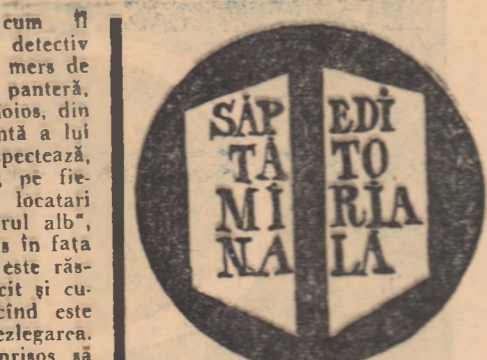
— George Sbârcea : Pucelnii, ediția a II-a revizuită și adăugită. — Editura muzicală.

— Rembrandt de Eugen Schileru. Cuprinde 37 ilustrații alb-negru și 18 color. — Editura „Meridian”.

— Picasso (Perioada abstracții și roz) de Frank Elgar, în românește de Irina Fortunescu. Se înțelege 15 reproduceri color și 6 în alb-negru. — Seria „Mica enciclopedie de artă — A.B.C.”. — Editura „Meridian”.

— Cézanne (Natură moartă) de Raoul-Jean Moulin, în românește de Marcel Aurele. Cuprinde 15 reproduceri color și 1 în alb-negru. — Seria „Mica enciclopedie de artă — A.B.C.”. — Editura „Meridian”.

— Louis Armstrong : Satchmo (Amintiri din New-Orleans). Traducere de Virnel Corbu, cu o prefață de Corneli Chiriac. — Editura muzicală.

▲

— Gabriel Dimisianu : Schițe de critică. — Editura pentru literatură.

— Nina Facon : Intelectualul și epoca sa. Studii de istorie literară italiană. — Editura pentru literatură universală.

▲

— Mircea Pămiile : Bulgări de zăpadă, povestiri. — Editura tineretului.

▲

— George Bălan : Innoție în muzică. — Editura muzicală.

— Ella Istraty : Jean Anagnostu. — Editura muzicală.

— Mănestrea Cozia, album. În seria „Mici îndreptare de monumente istorice”. Prezentare de M. Davidescu, fotografii artistice de Gh. Comănescu și Ion Fischer. Apare în limbile română, franceză, engleză și germană. — Editura „Meridian”.

— George Sbârcea : Pucelnii, ediția a II-a revizuită și adăugită. — Editura muzicală.

— Rembrandt de Eugen Schileru. Cuprinde 37 ilustrații alb-negru și 18 color. — Editura „Meridian”.

— Picasso (Perioada abstracții și roz) de Frank Elgar, în românește de Irina Fortunescu. Se înțelege 15 reproduceri color și 6 în alb-negru. — Seria „Mica enciclopedie de artă — A.B.C.”. — Editura „Meridian”.

— Cézanne (Natură moartă) de Raoul-Jean Moulin, în românește de Marcel Aurele. Cuprinde 15 reproduceri color și 1 în alb-negru. — Seria „Mica enciclopedie de artă — A.B.C.”. — Editura „Meridian”.

— Louis Armstrong : Satchmo (Amintiri din New-Orleans). Traducere de Virnel Corbu, cu o prefață de Corneli Chiriac. — Editura muzicală.

De la romanul de analiză la romanul pastoral: IOANA POSTELNICU

E. Lovinescu a fost nu numai promotorul romanelor urbane, obiective, de analiză ale Hortensiei Papadat-Bengescu scotind ca această formulă reprezentă trantă ultimă a spiritului modern în literatură, dar a încurajat și pe scriitorii țineri care frecvența cenzurii sau să urmeze exemplul autoarei Drumul ascuns. Dincolo de marea admirație ce Anton Holban o nutrește față de ea, au urmat „soala” Hortensiei Papadat-Bengescu o serie de scriitoare care frecvența Șubitorului: Lucia Demetriu, Ioana Postelnicu, Gella Serghi. Desigur opera care frecvența Șubitorului: Lucia Demetriu, Ioana Postelnicu, Gella Serghi. Desigur opera care frecvența Șubitorului: Lucia Demetriu, Ioana Postelnicu, Gella Serghi.

Un roman pastoral este o roman pastoral, scris în maniera realismului obiectiv pur, naiv chiar, frust și poetic, adăptat simțelor de Walter Scott, dar mai apoi, mai demult, fațadă de fantezie ale scriitorului englez cu sensibilitate proza romantică; și în afară de faptul că se ordonează deplin în cele 37 capitole, care se succed conform unui plan epic riguros, înțelegerea țării impune prin masivitatea și siguranța compoziției, — te clădăș prin impresia de autenticitate a experienței trăite de autoare, în elaborarea opereii sale. Sentimental ca autorul aparține lumii pe care o redă, că e cunoaște dinăuntru această lume ce și-a propus să o transpună artistic, e deosebit de puternic în cititor și constituie unul din temerarele valabilității romanului Ioanei Postelnicu. Și pe bună dreptate, fiindcă în Plecarea Vlașinilor luăm contact nu cu un mediu oarecare de pe întinsurile românești, ci cu societatea originară însăși a neamului nostru, societate arhaică și cu prospeții de mit. Iar dacă primele romane ale Ioanei Postelnicu erau de fapt o literatură de salon, o literatură de cunoaștere, ce și obiective estetice hipersensibile medii și social, un joc pe care talentul li salvase din planul inutilității, nu s-ar putea spune că introspectivă Bogdana ar fi putut ține cu ea neautentic. Cu altă mai simțitor și mai vrednic de admirație este saltul de creație de la Bogdana și Beata la Plecarea Vlașinilor. O neînțelegătoare dovadă că ne aflăm în fața unui artist veritabil și a unei opere ce trebuie apreciată.

Un roman pastoral este o roman pastoral, scris în maniera realismului obiectiv pur, naiv chiar, frust și poetic, adăptat simțelor de Walter Scott, dar mai apoi, mai demult, fațadă de fantezie ale scriitorului englez cu sensibilitate proza romantică; și în afară de faptul că se ordonează deplin în cele 37 capitole, care se succed conform unui plan epic riguros, înțelegerea țării impune prin masivitatea și siguranța compoziției, — te clădăș prin impresia de autenticitate a experienței trăite de autoare, în elaborarea opereii sale. Sentimental ca autorul aparține lumii pe care o redă, că e cunoaște dinăuntru această lume ce și-a propus să o transpună artistic, e deosebit de puternic în cititor și constituie unul din temerarele valabilității romanului Ioanei Postelnicu. Și pe bună dreptate, fiindcă în Plecarea Vlașinilor luăm contact nu cu un mediu oarecare de pe întinsurile românești, ci cu societatea originară însăși a neamului nostru, societate arhaică și cu prospeții de mit. Iar dacă primele romane ale Ioanei Postelnicu erau de fapt o literatură de salon, o literatură de cunoaștere, ce și obiective estetice hipersensibile medii și social, un joc pe care talentul li salvase din planul inutilității, nu s-ar putea spune că introspectivă Bogdana ar fi putut ține cu ea neautentic. Cu altă mai simțitor și mai vrednic de admirație este saltul de creație de la Bogdana și Beata la Plecarea Vlașinilor.

Fiindcă, autenticitatea acestei lucrări vine din faptul că autorul a cunoscut într-adevăr și s-a străduit să cunoască în adâncime un mediu din care se trage chiar familia sa și împrejurarea că Plecarea Vlașinilor este totodată un roman istoric, acțiunea petrecându-se în veacul al 18-lea, sub regimul împărătesei Maria Tereza și la începutul domniei lui Iosif al II-lea, nu alterează cu nimic perspectiva lucrurilor trăite, căci viața pastorală a continuat pe culmile Carpaților până către vremea noastră. Și firește, apoi că, fiind vorba de o operă cu caracter instructiv, edificator — lupta strămoșilor noștri din Transilvania pe plan național și social — conflictul social-istoric, și deopotrivă conflictul personal dintre cele două familii rivale, a gre-

Un roman pastoral este o roman pastoral, scris în maniera realismului obiectiv pur, naiv chiar, frust și poetic, adăptat simțelor de Walter Scott, dar mai apoi, mai demult, fațadă de fantezie ale scriitorului englez cu sensibilitate proza romantică; și în afară de faptul că se ordonează deplin în cele 37 capitole, care se succed conform unui plan epic riguros, înțelegerea țării impune prin masivitatea și siguranța compoziției, — te clădăș prin impresia de autenticitate a experienței trăite de autoare, în elaborarea opereii sale. Sentimental ca autorul aparține lumii pe care o redă, că e cunoaște dinăuntru această lume ce și-a propus să o transpună artistic, e deosebit de puternic în cititor și constituie unul din temerarele valabilității romanului Ioanei Postelnicu. Și pe bună dreptate, fiindcă în Plecarea Vlașinilor luăm contact nu cu un mediu oarecare de pe întinsurile românești, ci cu societatea originară însăși a neamului nostru, societate arhaică și cu prospeții de mit. Iar dacă primele romane ale Ioanei Postelnicu erau de fapt o literatură de salon, o literatură de cunoaștere, ce și obiective estetice hipersensibile medii și social, un joc pe care talentul li salvase din planul inutilității, nu s-ar putea spune că introspectivă Bogdana ar fi putut ține cu ea neautentic. Cu altă mai simțitor și mai vrednic de admirație este saltul de creație de la Bogdana și Beata la Plecarea Vlașinilor.

Un roman pastoral este o roman pastoral, scris în maniera realismului obiectiv pur, naiv chiar, frust și poetic, adăptat simțelor de Walter Scott, dar mai apoi, mai demult, fațadă de fantezie ale scriitorului englez cu sensibilitate proza romantică; și în afară de faptul că se ordonează deplin în cele 37 capitole, care se succed conform unui plan epic riguros, înțelegerea țării impune prin masivitatea și siguranța compoziției, — te clădăș prin impresia de autenticitate a experienței trăite de autoare, în elaborarea opereii sale. Sentimental ca autorul aparține lumii pe care o redă, că e cunoaște dinăuntru această lume ce și-a propus să o transpună artistic, e deosebit de puternic în cititor și constituie unul din temerarele valabilității romanului Ioanei Postelnicu. Și pe bună dreptate, fiindcă în Plecarea Vlașinilor luăm contact nu cu un mediu oarecare de pe întinsurile românești, ci cu societatea originară însăși a neamului nostru, societate arhaică și cu prospeții de mit. Iar dacă primele romane ale Ioanei Postelnicu erau de fapt o literatură de salon, o literatură de cunoaștere, ce și obiective estetice hipersensibile medii și social, un joc pe care talentul li salvase din planul inutilității, nu s-ar putea spune că introspectivă Bogdana ar fi putut ține cu ea neautentic. Cu altă mai simțitor și mai vrednic de admirație este saltul de creație de la Bogdana și Beata la Plecarea Vlașinilor.

LIRISM SI FANTEZIE EPICĂ

Prozele lui Vasile Rebreanu, publicate pe parcursul acestui an în revistele noastre (Tribuna, Gazeta literară, Luceafărul) înlesnesc o privire analitic asupra rezultatelor artistice pe care tânărul scriitor le-a obținut...

Ce ce comunică, în cele din urmă, prozele sale (având caracteristicile despre care vorbeam în articolul anterior) este o înțelegere a faptului uman...

Să examinăm un grup de schite al cărui subiect este războiul cotropitor, hilerist. Autorul nu ne va înfățișa episoade „aidoma”, însă le va sugera cu mijloacele artistice ale schitei Brun...

Alte schițe au în punctul lor de plecare un stăruitor folcloric. În unele cazuri folclorul e preluat din zona mai puțin cercetată, a cîntecelor și jocurilor aflate în repertoriul copiilor...

Se înțelege că dacă prozatorul și-a descoperit procedul artistic în unele izvoare folclorice, el va mai proceda la fel și în lipsa lor. În Serpentina, spre a lua un singur exemplu, un copil face o anumită „descoperire” observând că oamenii și tot ce trece pe o șosea în...

Un moment crucial în ordinea existenței și unul pe care Vasile Rebreanu îl surprinde, totdeauna, într-un cadru dramatic este moartea. E un moment care nu îngăduie decât atenția umană fundamentală și aceeași constatare, fără îndoieli, o mîni neprobabilă de observare pentru un prozator...

Cîteva povestiri și nuvele, concepute în maniera mai lejeră a prozei noastre clasice, proiectează momentul morții pe fundalul unor drame sociale și ca o consecință directă a lor. Așa, de pildă, De chemat bărbatul pe stele, Tigana albă, Talia Kumi...

Povestirea Marșul ne introduce în atmosfera stării de război. O unitate militară smulsă din tinerețea abia ieșită din adolescență și supusă unui mare înșirător și abuzant...

NOUTATE SI EXPERIMENT

Există în scrierile literare, luat în ansamblu, și în cazul unor individualități creatoare, etape de acumulare care sînt firești, necesare. Într-o asemenea etapă de căutări febrile, care sînt zilele noastre se află și proza unui talentat scriitor ca Vasile Rebreanu...

nu al copilului. Mai întîlnim aici senzații de albi, (V. Rebreanu e un colorist și uneză, cam A.B.C. schița citată mai sus, culoarea are noul ei) — de somn, de dor, și chiar o inversiune a logicii momentelor, vîntul să sugereze criza de creștere...

Uite-o, în ciuda inventivității verbale pentru care V. Rebreanu putea fi învidiat chiar și de folclorul copilăresc, rămîne tot un joc, un experiment gratuit. Apăsarea pe sonorități, rostogolirea jocului de cuvinte, galgăios, amestecul imaginilor vor să sugereze temeritatea candorii înzestrate, care respinge și deresește spiritualul său al distrugerii „personajului”...

Vasile Rebreanu, spunem, e un colorist și un senzorial. El izbotește, și-și lucreze miniaturile într-o singură culoare, sau din istovirea unei singure senzații. În Urta făpturi nu chinăsc privirea (nu prea văd legătura dintre titlu și bucată respectivă) culoarea obsedantă este galbenul nisipului din deșertul prin care orbesc niște ostași germani...

E-adevrat, căutările continui, încercările de a găsi formulele cele mai diverse pentru exprimarea adevărilor esențiale ale epocii noastre fac parte din laboratorul de creație al fiecărui scriitor. Ele sînt necesare ca și cunoașterea însăși a vieții, ca și stăpînirea deplină a limbii. Nimeni nu are nimic împotriva unor asemenea experimente, ele ajutînd la clarificarea artistică a unei etape de creație...

POEZIA POPULARĂ SI ACTUALITATEA

Incotro se îndreaptă folclorul nostru?

(Urmare din pagina 1)

O caracteristică permanentă a fost însă aceea că interpenetrația a fost reciprocă, nici unul dintre cele două straturi de cultură nerămînd numai debitor sau numai creditor. În unele domenii — în cel al teatrului popular și al proverbelor — pendularea neconținută între arta populară și cea cultă a dus la fuziuni atât de intime, încît astăzi aproape nu se mai poate stabili clar ce datorază fiecare celorlalte...

Problema care se pune este aceasta: cum pot face culegătorii de folclor față acestei mari complexități și cum trebuie să-și organizeze culegerile științifice, ca să ogîndească prin ele complet și exact realitatea de astăzi? Grosso-modo, n-ar fi dect două căi posibile: sau își redue atenția la fenomenul folcloric propriu-zis — adică la ceea ce atestă integrarea în tradițiile stilistice și tematicale ale folclorului, la ceea ce circulează, oral sau scris, însă totdeauna producînd variante; sau depășesc conceptul tradițional de folclor, înregistrînd tot ceea ce intră în repertoriul artistic al maselor într-o anumită zonă, într-o localitate, în un individ talentat...

GENUS IRRITABILE

Contains three illustrations: 1. ELEGIE: A figure with wings, possibly a spirit or a person in distress. 2. POEM EPIC: A figure in a dynamic, heroic pose. 3. EPIGRAMA: A figure in a more contemplative or satirical pose. Each illustration is accompanied by a small caption.

LUCIA OLTEANU PERPETUA MIRARE

Bornele ce ne despart vastul necunoscut le mulțumesc și ritmul acestor depășiri lăsa, firesc, ecouri în psihologia contemporanilor. E ciză și practică, și trec realitate printr-un examen progresiv, liberat de subiectivism, de angajați în zborul spre cunoaștere resimț stînjețioare...

Privirea mirată, încercată a cîndorea a copililor se concentrează surprinzător de timpuriu, fără să prindem de veste că plasma vibrată, sensibilă a trărilor lor riscă să prindă o crustă.

De aci gîndul că ar trebui păzită cu mai multă grijă zona de frumusețe cu care oamenii vin pe lume. Și poartă unul din rosturile literaturii, și vrîjtoare ce este, ar fi să înțelegă, traversînd peste toate vrîjele, ceea ce sensibilitatea trăiește prin excelență poetică și specifică copilăriei.

Ne năstem cu un potențial artistic imens, autentici demitri, capabili să descoperim structurile, să disociem orice și să recreăm un univers după dorințele noastre, care, chiar dacă sînt irealizabile, se proiectează pe posibilul înfînt. De s-ar putea întreprinde așa im-păunare (singura nobilă) a copilului care purtîndu-și stîra spre înălțimi, ar putea să-și reveleze că în puterea lui sînt totuși și că (asa cum își amintea un remarcabil poet al nostru) și cerul se ține după el.

Prima școală pe care o absolvim este a frumuseții. În ea începem aventura descoperirilor și a creșterii universului în mod spontan după legi artistice, la vîrsta în care eul nu s-a emancipat de non-eu, a animizării care dă o notă de intimitate întregului univers, cînd fiecare pas e o descoperire și cînd descoperirile le facem cu bucuria unor recunoașteri, unor reflecții, cînd în mod firesc le adreșeză unei flori cu acea polie încălcată de cîndora: „Nu știu mîna, Sora-soarelui, încotro a drumul spre bunici?”, cînd dorința intensă transformă fantezia în realitate, cînd un semn zîmbit pe geamul înghetat capătă o putere magică, sau o frunză de pe un covor se transformă într-o țară de basm...

La această vîrstă copilul învață de la sensibilitatea sa, și să știe, esențialele experiențe artistice începînd cu jocul unor cuvinte neînțelese, sonore și vrăjite (aidoma unor formule magice), lansînd invenția cea mai neprevăzută, cea mai eliberată de scheme și de convențiile pe care nu le-au învățat încă. Copiii pictează nu numai ce văd, ci ce se încălcesc desenînd case (ca și cînd zidurile ar fi transparente nu uită să-și schițeze și pe oamenii care sînt cu ei și gîlesc înăuntru). Ei exprimă franc proporțiile subiective pe care le dau realității (În desenul intitulat de ziua mea” copilul desenează un torț imens împodobit cu absorbiția poeziei, și recepteze un anume ritm al miscărilor sufleteste).

Sînt formule literare a căror valoare artistică este înaltă absolut doar de cîntirile pregătite să absoarbă, să capteze vibrația unei anumite și secrete lungimi de undă. Metafora zarzărului fumegînd de floare prin frecvența cărela scriitorilor Ionel Teodorescu dar de acuitate sentimentului de proaspăt, și de ușoră beție a albului, a fost prea grăbit etichetat drept expresie a unui manierism facil, fără să se observe că e reprezentă o replică poetică, muzicală, un lălmîtov organic încadrat unui dialog purtat cu copilul de o anumită vîrstă.

Norocoșii care aduc cu ei în lumea „celor mari” ignoranța minune a ingenuității copilăriei, devin artizani. Ce delicată și de onoare sarcină a literaturii îndeosebi, de a influența și spori sensibilitatea contemporană, de a-i ajuta pe toți oamenii (indiferent de profesia căreia se consacră) să rămîna în sufletul lor copii, să treacă prin lume sensibili, perpetui mirai, îndrăzneți ca autenticii creatori, deprinși „să vadă” minunile cu care realitatea este alit de risipitoare, mai receptivi la noutate și mai ales capabili să-și creeze singuri frumuseți ce răspund anume aspirațiilor lor.

Domitjan CESEREANU

Eugenia TUDOR

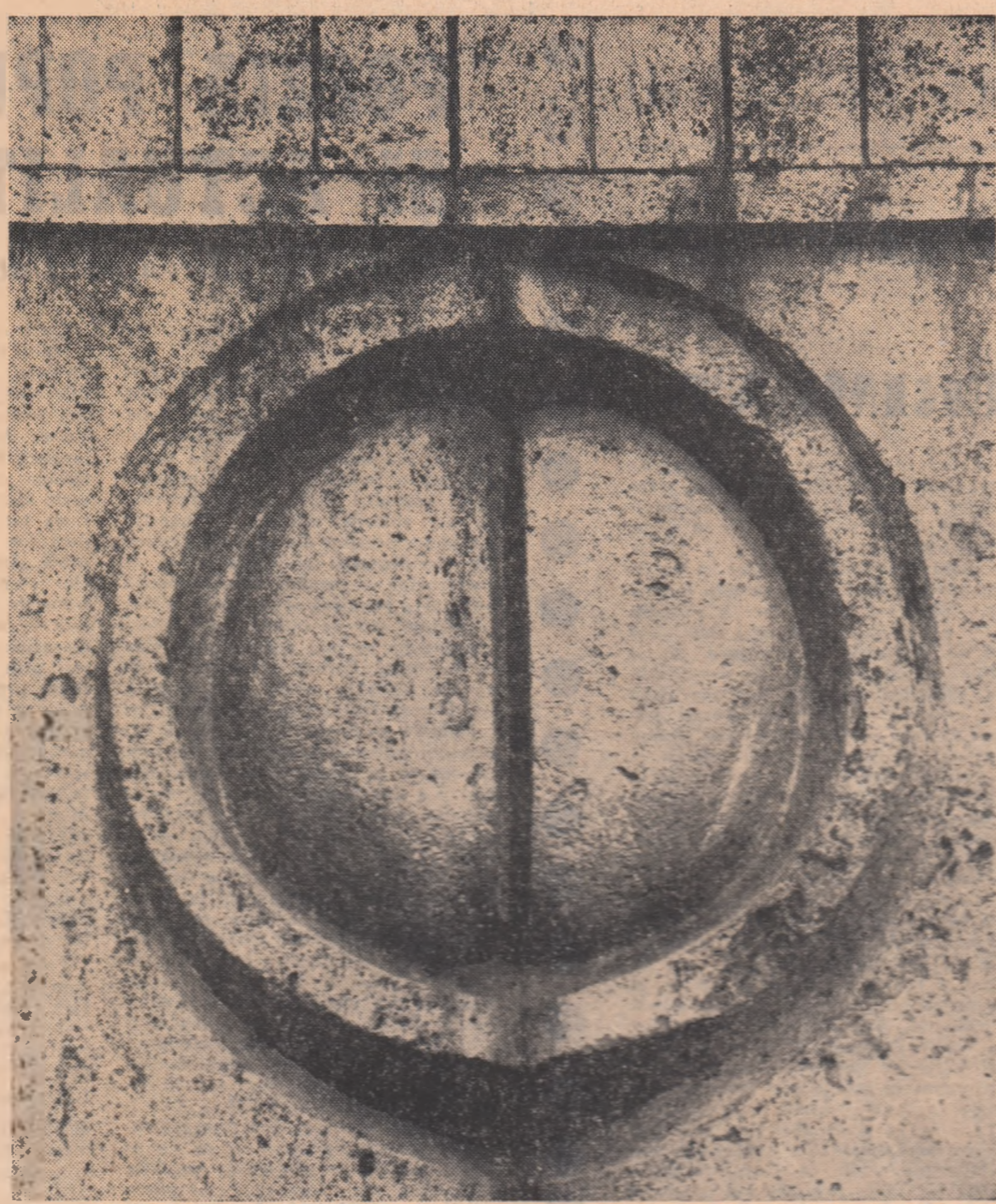

Opera lui Brâncuși aparține istoriei artelor, dar și absolutei contemporaneității. Ea figurează în toate marile muzee ale lumii care pot mândri cu creația unui demnitar pământean, unul dintre cei mai vii, mai mari sculptori pe care i-a cunoscut milenara istorie a omenirii. Opera lui Brâncuși edificată pe pietrele unghiure ale umanității, operă universală, are toate caracteristicile artelei populare și aparține, în același timp, și chestiei concepției despre lume a poporului român, comparabilă cu ritmurile fiorite, cu spiralele ascendente și stilurile de cerdac, cu zborul în vânt al păsărilor măiestre în basmele românești. De când, ca un simbol, cocoșul lui Brâncuși, identificat de istoria artei cu un stilizat, netentat orizont al legilor și numerelor armonice. Puritatea artei lui Brâncuși a putut să fie comparată cu fluiditatea muzicii lui Johann Sebastian Bach. Șapte cărți despre Brâncuși și mai mult de 400 de studii importante la care se vor adăuga desigur și anul acesta altele numeroase, demonstrează caracteristica universală a artei aceluia care iradiază lumină și seninătate. Lionello Venturi, C. Zervas, Clive Belle, André Chastel, Pierre Schneider, Raymond Cogniat, Max Berger, Emile Gilioli, C. Giedion Welcker, David Lewis, Paul Morand, Jean Arp, Jean Cassou, Peter Comarescu, V. C. Palaeolog au consacrat cercetări intense, au căutat sevelle fluide ale esteticii lui Brâncuși și au demonstrat că arta sculptorului român, vastă, concretă, coerentă, unitară, își extrage esența de la cele mai clare izvoare ale realității, interferată cu filonul estetic al epocii contemporane. După cum puteam să-i frecventăm magnificul atelier în care comanda elementelor în funcție ca Vulcan sau ca un păstor dac în văgăuna lui (Jean Cassou), scriitorii, artiștii plastici ori compozitorii vestitiți ca Jean Cocteau, Raymond Radiguet, Ezra Pound, James Joyce, Max Ray, Georges Auric, Darius Milhaud, Arthur Honegger, Fr. Poulenc, Ko-

nuclele iradiante, cristale înghețate, materie ireductibilă și incruștabilă. Încea din adolescență, răstăind ca păstorul leoparden sub stelele de deasupra munților românești, el a intrat în dialog cu elementele materiei. El a putut stabili raporturi noi între starea vizibilă și invizibilă a realității. Neliniștea anima căutarea brâncușeană care intuia taine de la năprasnica mișcare cosmică pînă la creșterea umilă a firului de iarbă. Vederea estetică a lui Brâncuși era continuă ca și "mirarea" sa înaintea fenomenului, în fața naturii. În fața tăcerii. Neputându-se surprinde niciodată fenomenului, lucrurilor, Brâncuși le însuflețea poetic, pătrundându-le, căuștind în ele corespondențe. El descoperă o viață ocultă, cu toți fiorii necunoscuți, îl explorează pînă în profunzimi. Brâncuși recreează natura în forma de-a-și fi arhitect creator, de-a fi însuflețit de trăire, de-a fi curgere mereu rennoită. Brâncuși ca toți aceia care înclină spre ferovraea Naturii, auzea bătaia inimii realității, îndepărtându-i valurile prin intuiție și studiu. În lucrări stă arta, iar privirea lui Brâncuși asupra Naturii a fost circulară, închisă într-o orizontură și manifestările. Tot complexul Naturii, atât de variat manifestat, a fost sesizat de Brâncuși total. Din viața umilă a cîmpiei terestre pînă la vederea Cosmoului, înfiorat în fața vastelor realități ale naturii.

Accesată integrare. El, Natură este caracteristică artei populare românești, după cum și optimismul și putericele culori.

Brâncuși aspira totdeauna către "înțelepciunea pămintului", admira cizelarea pietrelor de către mișcarea infinită ondulatorie a apelor, vibra în fața formelor simurilor sculptate de marea artă colină, vedea în îndepărtarea de natură oțetătoare a tuturor rețelilor. Viața îl pasiona. "El este acela, care între artiștii moderni, iubește cel mai mult viața. Avea sensul universalității vieții iar arta lui este rezultatul unei profunde meditații..." (Henri de Warollet). De la cizelarea apelor de la polisarea vîntului, de la meșteșugul anonim popular, Brâncuși a învățat să îndepărteze învelirile aparente, să simplifice volume pentru a reda (regăsind-o) natura în esența sa, în principilele sale elementare, originale. El putea să elimine învelisul pentru a ajunge la simburile centrale, la nexs, care are și duritatea dar și ir-

POARTA SARUTULUI (detaliu)

fericire...! Păsările lui măiestre sînt simbolul acestei căutăți, intruchiparea lungului vis de fericire al folclorului românesc, iar prezența lor în marile muzee ale lumii vorbește despre sublimele aspirații ale poporului care l-a dat născut universului pe Constantin Brâncuși.

Din arta populară a țării sale

de flacăra" avea să scrie și Ion Vinea, poet și Ion Barbu în poemele în care echivalează oul cu viața și puritatea. În vremea din urmă lăscia un elevat poem în fațeta unui album de fotografii Geo Bogza, iar tinerii poezi intertrași al țării contemporane echivalează pasarea măiestră cu rașchetele și colona fără sfîrșit, cu o așă terestră pe care se rotește cerul.

Paștea de aur, colona fără de sfîrșit putea fecunda și alte literaturi ca cea americană sau franceză (Jeanne Robert Foster, Mina Lov, Jean Arp), iar cel mai patetic bun rămas adresat pe marginea monumentului din Paris erau versurile lui Georges Sallés, directorul Muzeelor Naționale, închinată mișilor neobosite ale divinului cioplitor:

"Cine-ți va mai auzi de azi-nainte
vocea de aur
ce ne purta departe în țara ta
de legendă?
Cine-ți va mai vedea ochii mici,
plini de înțelepciune,
ochii aceia ce ne înțețau niște
să rida?
Cine ne va mai primi în pragul
săditiei tale
dacă nu tu, bătrîn păstor
homer, cu turmele-i fantastice.
Îți spunem adio, prietene, un
adio de moarte,
în numele amicitiei
în numele celor care te-au admirat
și îndrăgit
în numele celor care știu că astăzi
se stinge un poet
și înjepenește o mină dirină.
Îți zicem cu toți adio, bun rămas
și operele tale ne vor rămîni
nouă oamenilor
mai măreți, mai pure, mai lumi-
noase
mereu, mereu, pentru vecie, genul
tău vor încarna.

universalitatea

lui BRÂNCUȘI

de ALEXANDRU BALACI

Koshka, André Breton, Philippe Soupault, Tristan Tzara și cel mai important sculptor în viața, Henri Moore, care putea scrie cuvinte de absolută reverență și de recunoaștere a extraordinarelor valori a operei lui Brâncuși. "De la gotice, sculptura europeană fusese năpădită de mușchii, bălării și de tot soiul de excreșente care îi asurdau complet forma. A fost misiunea specială a lui Brâncuși să adăuca această proliferare și să făurii forme directe, de a păstra sculpturii sale un tipar cilindric, de a rafina și de a netezi forma individuală aproape pînă la prejoziție. Opera lui Brâncuși, pe lângă valoarea individuală, are o importanță istorică în evoluția sculpturii contemporane... Acesta este Henri Moore care înainte de venisajul expoziției sale, pe care am admirat-o de curând, la București, declară la posturile de radio engleze bucuria sa că va avea o expoziție în România, (săru lui Brâncuși, care a fost români și unul dintre părinții dăruirii chiar părintele culturii moderne...". Acesta este marele sculptor contemporan care își filiază din bogata rădăcină a artei lui Brâncuși și declară și președintele Comitetului englez de artă plastică, Sir Philip Hendy, în interviu acordat *Contemporanului* (25. 2. 1966): "Noi avem în Moore un mare sculptor, dar arta sa nu este hașt pe tradiția engleză ci, mai curînd, pe tradiția românească a lui Brâncuși. El însuși recunoaște că datorază foarte mult lui Brâncuși, care a redus sculptura la forme esențiale...". Iar mai departe, încercînd să contureze o paralelă Moore-Brâncuși, Philip Hendy, care este și directorul Galeriei Naționale din Londra, afirmă cu înțelegere și autoritate: "...Cred că Brâncuși a revoluționat sculptura secolului nostru, îndreptînd-o spre esențial. Moore merge alături de el. Cred, de asemenea, că Brâncuși este mai strîns legat de tradiția artistică a țării sale. Am fost la Muzeul Satului și am văzut sculptura populară în lemn pe care Brâncuși a dezvoltat-o în operele sale. Moore este fiu de-miner, Brâncuși - fiu de țăran. Ea amîndoi regăseseră vigoarea omului din popor..."

Și intr-adevăr este așa. Brâncuși a rămas totdeauna un țăran român care a căutat să exprime prin arta sa, să ducă mai departe, în formă pură, esențiale, extraordinara artă milenară a poporului român. El a însuflețit stîlucile, pietrele, sidoma așelor legende ale fabulosului folclor românesc, a săpat adînc în vasele straturi ale geologiei și ale artei populare pentru a extrage

dierer diamantului. Există între preceptele estetice sale înscrise ca un canon obiectivarea în s-cord total sincronic cu reîntoarcerea la formele simple, la condensare. "Simplitatea — declară Brâncuși — nu este un scop, dar ajungă la simplitate fără să vrei, apropiindu-te de sensul real al lucrurilor". De aceea el epură forma, de aceea polia fără înțetare, în căutarea adevărului dincolo de aparențe. Artă este realitatea însăși — mai spusese Brâncuși — arta este simplitate și sinteză care se ureă spre seve, spre origini. De aceea el era mai interesat decât de particular, de cazul special, de spirit, de esență, de dimensiunea cosmică și universală a lucrurilor. Nebarocă, neornică, neabstractă, arta lui Brâncuși învortă din realitate și exprimă modern epoca noastră. "El nu parvine la abstracție" — scrie Paul Fierens — "ci la spiritualizarea materiei, creîndu-și o proprie geometrie", opera lui relevă esența în formele concrete ale existenței, fiind o conversație a unui "înțeles cu eternitatea" (Franz Roth), "transformarea anticului în modern" (Le douanier Rousseau), "o nouă metodă sculpturală de a gladii lumii", Brâncuși — așa cum s-a scris — nu a jertfit niciodată niciunul ISM. El a căutat să fie totdeauna el însuși, bazat pe bogata sorigîntă a artei populare. De aceea el a refuzat, elegant, să lucreze în atelierul lui Rodin "ceci nimic nu crește sub măriții arbori...". Vîrtă sî trezască-că piatra și "a-o fecă să cînte pentru omenire", Brâncuși a încercat (expresia îi aparține) să "rezume toate formele într-o formă și să-o fecă vie". De aceea limbajul artei lui nu poate fi considerat formal. Concentrarea armonică a bronzurilor și marmorelor sale este rezultatul magnific al unui cert echilibru de simetrie între concepția etică și estetică a artistului. "Frumusețea este echitatea lucrurilor iar opera de artă — spune el — cre o mare răbdare și mai ales o luptă înverșunată împotriva materialului". Și el lucra direct materialul, cizelînd-l cu ciocanul, ajungînd la forme care sînt expresii desăvîrșite ale perfecțiunii, "semne ale vieții", concentrații ale luminii, densitate și elasticitate în același timp. Lumina devine prizonieră a metalului care încetează a fi bloc geologic devenind formă incandescentă. Opera lui Brâncuși este o geometrie mobilă a formelor (Paleolog) și artistul el însuși declara că "forma și proporțiile echilibrat sînt marile DA", după cum și splendida formă de artă este dinamice — "N-am căutat întrega mea viață decît esența zborului... zborul, ce

Ai trăit adînc în funduri de mare și focal solar t-ai ocușit pe de-aproape.
În păduri plutoane ai strîngut prelung deasupra liniilor ape.
Pasre ești? Sau un clopot prin lumea purtat?
Făptură ț-am zice, potir fără toarie,
cîntec de aur rotînd peste spaima noastră de enigma moarte.
Despre pasrea măiestră „fulg

sec vente

ARTHUR MILLER:

"Familia în teatrul modern"

Cunoscutul dramaturg Arthur Miller încează în eseu „Familia în teatrul modern” să studieze viața din impresia sale asupra evoluției teatrului contemporan.

Porînd de la considerarea că teatrul este o artă totală datorită posibilității de a prezenta cel mai complex omul, putînd realiza brederă și transformarea conștiinței spectatorilor. „Artă nu este un lux”, afirmă mai departe autorul, referîndu-se la toate formele de manifestare artistică.

Arthur Miller consideră dramaturgia idealizată reprezentativă pentru realism, scootînd-o totodată o convenție artistică, realismul fiind „ceea ce sînt de delibet și cu expresionismul, simbolismul sau orice altă formă mai puțin cunoscută”. Teatrul realist se desosebă sub semnul tereticii, iar înia a fi lipsit de poezie, de simboluri. Autorul discută, de asemenea, modul de exprimare teatrală prin priză sau versuri, observînd că poezia are o posibilitate emoțională mai restrînsă, mai intimă familială (avînd și un ton scenic adecvat) în timp ce teatrul în versuri este cel care dă o emoție cu ample rezonanțe sociale în relația dintre om (în sensul de zonă psihică) și spectatori. Limbajul poetic este în strălucit dependență de stilul scenic, gest — atitudine — ton, care trece granițele cotidianului. După Miller, limbajul vieții particulare este cel al prozei, spre deosebire de limbajul vieții publice, care este versul, ca mod al exprimării teatrale. Există, evident, o strînsă dependență între forma de comunicare și conținutul specific. Aceste interdependente devîndu-se viabilitățile din cele mai vechi timpuri. Tendința realităii să reflectă psihologii și comportamentul individualului în cadrul restrîns a coexistenței cu tendința expresionistă, începînd chiar cu Echil care, după Miller, „caută să dramatizeze conflictul dintre forțele sociale, religioase, etice sau morale ca atare, sub forma nuda a rolului lor, mai curînd să prezinte caracterul uman realist din punct de vedere psihologic, care să se miste într-un mediu mai mult sau mai puțin real”. Autorul își susține argumentarea cu exemplul lui Prometheus înălțat în care, prezentîndu-se psihologia unui caracter violent și puterice, se elimină nu numai psihologia, dar și comportamentul realist, chiar și decorul căpătînd valori simbolice. În secolele cîntînd, participarea publicului este nu afortivă, ci intelectuală. În teatrul modern o similitudine de reacții se află vizavi de O-rașul nostru, piesa lui Thornton Wilder, care prin construcție aparține teatrului.

Discușînd raporturile dintre relațiile de familie și cele sociale, dramaturgul american consideră că integrarea omului în societatea actuală (el are în vedere societatea capitalistă) îl îndepărtează de fapt de certitudinile familiale, toamă pierșor importantă fiind „înecarea omului de a transforma lumea exterioară într-un cămin al său”. Astfel explică Miller dramaturgia sa, (de ex. Moartea unui comisar voiaș) sau piesa lui Tennessee Williams „Un tramvai numit dorință”. De asemenea, capodoperele luivelele Cioșci, Hamlet, Regie Lear, dezbat conceptul pierderii, al lipșirii omului de starea de beatitudine care este pe neîdrept destrămată. Analogic, teatrul modern, din societatea capitalistă înfățișează „alternarea socială a individualității, incapacitatea adaptării sociale, scootînd drept specific condiții umane occidentale, „imposibilitatea de a se întoarce acasă, lumea devenind pentru el un loc străin”.

Rezultatul eiocriticii dîntre forța centripetă a familiei și forța centrifugă a societății, spărgînd astfel normele existenței familiare, și aruncîndu-l pe omul total negreșit într-un complex social dizolvant, caracterizat, după Miller, condiția realismului în teatrul european occidental și american.

ATLAS LIRIC VASKO POPA

Ceea ce o simitor la opera poetică a lui Vasko Popa este universalul ei tensiune, surprîndera semnificativă la momentul lui de impesic.

Deși aparenta versului, de cele mai multe ori lapidară, pare a indica o sublimare a scursurilor. o mențea de cristalinare în simbol, lectura atinsă devăluie un proces învers, și anume a subită dezagregare a simbolului, o încorporare a lui în materie, comparabilă cu fluierarea în stea a grosului mat, străbătut de o piatră transparentă.

Este o poezie a unalioer. Materia verbală păstrează în ea, ca o matrică, imaginea lucrului a tensiunii, gata însă artidă să o restituie în cele patru dimensiuni. De aici și impresia de eliptic, concupuzată densității: de stil indirect, corespondență spiritei înscrise pe ochișii.

Evident, versul lui Vasko Popa nu are incantații fonice, ci una metaforică, și poate de aceea se dăruie mai difșil, dar mai de acut.

Fondul magnezic al acestui tip original de poezie îl constituie folclorul local, nu numai pe latura lui de dezpersonalizare a celui liric și de dispareare a lui în viaținea grandioasă a jocului, a ritualului, ci și în credințele, în opozitacitatea conștiențelor pe care le stabilește între real și via. „Cînd ne scufundăm în privire, neamează undeva poezia, în profundele oglinzi ale poeziei noastre populare, în vertiginosoale ei vîrtăzur, al se pare că în adîncul fiecărui cuvînt întrecîm cheile mixcuțoare care deschid misterioasle vezi ale tranșantului, ale aceluia tranșantului creată de om ca să lăvăgă prin ea urșinea, timpul și moartea... Numai amîndă piatră enigmatică — enigma niciodată reșolvată pe deplin — a aceluia furtiv fluxu subteran, ne poate ajunge la inima lumii, făcînd să se audă cel puțin una din bătăile ei, prin voocea matericilor și pămîntului nostru... Acel, în adîncime, în profunzimile poetice ale limbii noastre, se odihnează adeseori, miș muncșii și nispul uitării, înveșorele marilor noastre curente poetice trecute și viitoare”.

Dar forma în o burșură individuală, stranie la primul contact din prișina îndetului ei și a modului abrupt de abordare a temei, redobiindului și trefpat firescul, pe măsură ce ochul se adaptă la lumii de lumină emanat, pe măsură ce timpul se adaptează la categoriile. Apoi, ce greu îi mai poșă imagina altfel tratate decît în stilul lui Vasko Popa șonale de sensibilitate decoperite de el și adăugate poetice.

Uneori, în cazul poeziei, o asumată clădătoare provine mai degrabă din profunzimea cu care a abșodă un subiect decît din particularitățile stilului și după cum analiza atomilor nu se poate practica în treacă fără ajutorul mecanicilor, există și în poezie un fel de matematică a metaforilor, absolut necesară în cazul investigațiilor diferențiale, asupra locului comun.

Ușele de intrare de neșbi de interpretare se produc în poezia lui Vasko Popa. Conceptul de joc, de rîmal, este șos din accepțiunea lui alergică, deși el mai păstrează încă însemnele alegorice, deprecăt, însă șospe de plicare spre o viațea care nu mai acceptă înțel și stilizării.

Această trădăreă e puterice măscată de exemplu în ciclul de poeme „Jocuri” în care ritualul, alegoria, se decașază, coborînd ca un lichid greu la fundul paharului, lășînd la suprație o materie fluidă și inababilă.

Simbolul cōbōrînd din generalitatea lui, se filtrează făcînd loc sentimentului singularizat, unic, capabil să reproducă vizual partea nevăzută a lucrurilor și să convertească în cuvinte ceea ce nu ține de cuvinte.

Deși simbolul, prin unicitatea și singularizarea sentimentelor, ne aflăm în fața unui fenomen similar cu o generă de mituri. De șilic, structura geneelor lui Vasko Popa tînde în permanență să se coștituie într-o eozmogonică originală, să găsescă echivalențe în gențicamele ale categoriilor. Illoștric, deci, este exclus, iar fabulația redusă la acei minim suficient ca să dea dimensiunea drășupării în timp a unui sentiment.

Liricitate a aceluia opere sînt deschise, dar arcurile de cerc trasee fac poșibilă, încă de pe acum, configurașea vîlțătoarelor arii cuprășe.

MANASIA *)

Albastru și aur,
ultimul inel al orizontului,
ultimul măr al soarelui,
Zografule,
pîrî unde ți se-afundă privirea?
Oare auzi cavaleria nopții:
Alah il ilolah!
Pensula tu-ți tremură,
Culoarea ta-ți fără teamă.
Cavaleria nopții se-apropie:
Alah il ilolah!
Zografule,
ce vezi în străfundurile nopții?

Aur și albastru,
ultim lăucefar în suflet,
ultimă nemărginire în ochi.

TEIUL ÎN MIJLOCUL INIMII

Tei înflorit în mijlocul inimii,
sub tei îngropat-o căldare,
în căldare doșprezece nori,
în nori soarele tîndr.
Am săpat prin inimă după căldare,
am dezgropat cei doșprezece nori,
Căldarea a fugit cu soarele,
dintr-o adîncime-n alta.
Am holbat ochii la ultima adîncime,
mai adînc decît propria noastră viață.
Am renunțat să mai săpăm.
Am lăsat teiul să ne-nălbzim.
Ne-njepenise inima, de frig.

*) Celebră mănăștirea străbă din secolul XV.

TRANDAFIRUL DE PE CEGAR *)

Este lumea asta a noastră, sau nu e?
Șoimul de foc ne cade de pe față,
din inimă ne fuge miștrețul miunat.
Ne agățăm cu unghiile de ultimă suflare.
De ce altceva, ne-am mai putea agăța?
Nici norul să ne-tîndă mina,
nici piatra umrul să-și pună,
nici timpul să ne vină-ntr-ajutor.
Cine mai numără dinții morții?
Nimeni. Tu, ultim șinge negru al nostru,
mușcă inima spaimei,
mușcă și norul, și piatra și timpul,
și deschide în aer un trandafir negru!
Este lumea asta a noastră, sau nu e?!

*) Cegar, loc al bălăilei tragice din 1809,
la ștrăștul căreia căpetenia rășculțior,
trăgînd un glonț într-un butoi cu praș de pușcă,
aruncat în aer și strbi și turci.

CÎNTEC PURTĂTOR DE PACE

Războinicii își curăță armele
și se laudă cu bălălia
pe care au cîștigat-o mline,
pe care o vor cîștiga ieri.
Cîntăreții cumează inmul
cu vinul din norii gloriei.
Cîntecul trează se smucește,
se plînge lui inușii.
În cîntec războinicilor sînt
piatră verzi, nestemate, —
arme sînt repaș șerpi de foc
care nasc pietrele și le mănîncă.
În cîntec, cîntecul e vînt,
ultimul vînt purtător de pace.
Războinicii și cîntăreții zboară
pe norii gloriei bacii,
și cîntă un cîntec pe care nu-l aud.

In românește de Nichita STANESCU

LA TELEFON PARISUL! 7 ZILE CU JULES VERNE

Iată-ne în plînd „Săptă-mină Jules Verne”.

Numele celebrului scriitor francez e tipărit astăzi simultan pe zece coperti — zece titluri lansate dintr-odată de editurile franzeze.

Aceiași nume domină expoziția deschisă pe Champs Elyées, unde sînt expuse machete ale aparatelor imaginate de scriitor, desene care au ilustrat edițiile sale princeps. Cuvintele lui — răspuns la o scrisoare șceptică primită în timp ce lucra la „20 000 de leghe sub mări” — sînt de maximă actualitate în secolul nostru: „Tot ce omul e capabil să imagineze, alți oameni vor fi capabili să realizeze”. De altfel, titlul cărții pomenite mai sus împingîște străzile Parisului, anunțînd proiectarea fermecătoarei film realizat de Walt Disney.

jurat globuș pămîntesc — bolidul din „Robur cucertorului”. E o călătorie — dacă vrei — în însăși imaginea scriitorului născut la Nantes (oraș în care se vor inaugura curînd un muzeu memorial și o expoziție intitulată „De la pămînt la lună”).

Cînd, în urmă cu aproape o sută de ani, Jules Verne își publica — în foileton — „De la pămînt la lună” (în ziarul „Journal des Débats”), cititorii i-au scris numădeică că vor să se îmbarce, voluntar, pe proiectul cosmic „inventat” de scriitor. Astăzi, cînd pe Terra noastră există profesiunea de cosmonaut, e plăcut să afli că aceștia, în tinerețea lor, au citit și au primit o admirabilă lecție de curaj de la Jules Verne, denumit arti de plastic — profesorul de îndrăzneală.

„Săptămina Jules Verne” ilustrează un secol, un secol al îndrăzneții creatoare, al îndrăzneții în acțiune și gîndire.

YVES BERGER

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Uton (redactor-șef); Teodor Balș; S. Damian; Ion Lăncrănjan (redactor-șef adjunct); Al. Oprea (redactor-șef adjunct); Eugen Simion; Mihai Stoian (secretar de redacție).

Prezentarea artistică: Radu Georgescu
Prezentarea grafică: Octav Minculescu

Imprimată la Intreprinderea poligrafică „Informația”